

IV. ZLATÝ VEK FRANCÚZSKEJ TLAČE (1815-1914)

Technický pokrok, liberalizácia a demokratizácia politických inštitúcií a zavedenie povinnej školskej dochádzky spôsobili, že francúzska tlač mala čoraz väčšie množstvo titulov, ktorých náklad stúpol pri súčasnom poklese cien a ktorých obsah sa čoraz viacej diverzifikoval.

Tento vývoj francúzskej tlače bol paralelou vývoja celého západného sveta. Aj keď každá krajina mala svoje špecifiká, rozhodujúce aspekty tohto vývoja boli spoločné.

1. ROZHODUJÚCE FAKTORY VÝVOJA TLAČE V 19. STOROČÍ

1.1 Technické faktory

Významný rozmach tlače v 19. storočí by nebol býval možný bez rozvoja tlačiarenských techník, budovania dopravných sietí a zrýchlenia prenosu informácií na diaľku.⁶⁷

a) Farba a papier: V roku 1818 vynášiel Francúz Pierre Lorilleux tlačiarenský farbu. V roku 1819 skonštruoval nanášanie farby valcom. Po roku 1870 papier z dreva nahradil papier z handier; navinutý na kotúče sa používal na rotačkách.

b) Sadzba: Napriek mnohým pokusom o mechanizáciu začiatkom 19. storočia bola sadzba ešte stále ručná. Výroba štočkov z kartónu, ktorej autorom bol v roku 1852 Nicolas Serrières umožnila rýchle rozmnožovanie tlačiarenských foriem. Mechanická sadzba, ktorú v roku 1884 vyvinul v USA Ottmar Mergenthaler však len pomaly prenikala do Francúzska a linotype bol použitý až v roku 1890.

c) Tlač: Gutenbergov tlačiarenský stroj do konca 18. storočia takmer nebol modifikovaný. Až v roku 1783 ho Françoise-Ambroise Didot vybavil kovovými prvkami a v roku 1795 lord Stanhope vyvinul prvý úplne kovový tlačiarenský stroj, ktorý dohotovil v roku 1808. V roku 1811 Friedrich Koenig uviedol do prevádzky v londýnskych Times prvý mechanický tlačiarenský stroj vybavený cylindrom s kapacitou 300 lícových strán za hodinu. V roku 1814 sa noviny Johna Waltera II.

⁶⁷ Pozri: Cayrol, R.: La Presse Écrite et Audio-Visuelle. Paris PUF, 1973, s. 35-43; Albert, P., Terrou, F.: c.d., s. 34-35; Wolgensinger, J.: c.d., s. 49-53.

Times tlačili na tlačiarenskom stroji Koenig and Bauer poháňanom parou s 1100 výtlačkami za hodinu. V roku 1816 Koenig a Bauer vynášli obojstrannú tlač. Dovážanie anglických mechanických tlačiarenských strojov do Francúzska však narážalo na odpor francúzskych tlačiarenských robotníkov.

V roku 1847 skonštruoval Marinoni pre Emila de Girardina prvý obojstranný tlačiarenský stroj, ktorý tlačil 8000 čísiel za hodinu. V roku 1865 Marinoni skonštruoval rotačku pre Le Petit Journal, ktorá po zdokonalení okolo roku 1900 mohla zabezpečiť vytlačenie 50 000 štvorstranových exemplárov za hodinu. Podobne Derriey skonštruoval rotačku pre La Petite Presse, ktorá pri uvedení do prevádzky tlačila od 12 000 do 18 000 výtlačkov za hodinu.

d) Reprodukcia ilustrácií: Techniku drevorytu zo začiatku XIX. storočia nahradila technika prične rezaného dreva, ktorú používali prvé ilustrované periodiká a neskôr sa rozšírila litografia, ktorú v roku 1796 vynášiel Alois Senefelder. Do Francúzska litografiu zaviedol Mitterer v roku 1805.

e) Vývoj dopravy: Tlač profitovala z rozvoja dopravných prostriedkov. Kým v 17. storočí bol treba mesiac na cestu z Paríža do Toulouse a v 18. storočí na to stačili dva týždne, v 19. storočí to bola otázka niekoľkých dní. Kone nahradili lokomotívy. Prvá linka z Paríža do Versailles bola otvorená v roku 1837. V roku 1865 Francúzsko už malo 13 000 km železničnej siete. Rýchlosť dosahovala 50 km/hod. Koncom storočia sa začala éra automobilu s menami ako Daimler a Benz, Peugeot, Renault.

Rozvoj dopravy zrýchlil distribúciu tlače a napomohol vznik celonárodných a regionálnych periodík s vysokým nákladom. V roku 1892 sa kníhkupectvo Hachette začalo zaujímať o distribúciu periodík a postupne v nej zaujalo rozhodujúce miesto.

f) Informácie: Nesmierny význam pre tlač malo vynájdenie elektrického telegrafu. Optický telegraf, ktorý zdokonalil abbé Claude Chappe v roku 1793 sa používal len na prenos oficiálnych informácií a tlač z neho profitovala len nepriamo. Rýchly prenos informácií v prvej polovici 19. storočia zabezpečovali poštové holuby a špeciálni kuriéri. Prvý elektrický telegraf vo Francúzsku skonštruovali Foy a Breuget v roku 1845. Prvá linka bola medzi Parížom a Rouenom. Od roku 1879 si francúzske periodiká mohli prenajať na správe pôšt špeciálne linky, a tak v roku 1884 provinčné periodikum La Petite Gironde ako prvé inštalovalo v Paríži filiálnu redakciu. Už v roku 1874 ďalekopis Baudot umožňoval prenášať viac ako 4000 slov za hodinu.

Vynájdenie elektrického telegrafu značne uľahčilo prácu agentúry Havas,⁶⁸ ktorá bola založená vo Francúzsku v rokoch 1832 až 1835. Jej zakladateľom bol Charles Louis Havas a vznikla v roku 1832 ako kancelária pre preklad zo zahraničných periodík pre francúzske denníky. V roku 1835 prijala meno Agence Havas. Už pred objavením telegrafu bola známa svojimi informáciami, ktoré jej zabez-

⁶⁸Wolgensinger, J.: c.d., s. 53-55.